

3. Я (практикую) СЕЕН. Посібник для роботи з батьківством : навч.-метод. посібник / О. Дегтярьова, Т. Дрожжина, Г. Калужна та ін.; за заг. ред. О. Елькіна, О. Марущенка, О. Масалітіної. – Київ : Видавничий дім «Перше вересня», 2021. 64 с.

Чижевський Борис Григорович,

*кандидат педагогічних наук,
провідний науковий співробітник
відділу економіки та управління
загальною середньою освітою
Інституту педагогіки НАПН України;
Заслужений працівник освіти України.
Київ, Україна.
chyzhevskyi.bg@gmail.com*

 <https://orcid.org/0000-0002-7878-1180>

ОСНОВНИЙ СКАРБ ТВОРЧОЇ ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ – ПОШУК ПРЕКРАСНОГО В СОБІ І БЛИЖНІХ

Анотація: Окреслено скарб творчої обдарованої особистості, як пошук прекрасного в собі і ближніх.

Ключові слова: особистість, скарб, цінність, наукові знання, думки, мислення.

Summary: The treasure of a creative gifted personality as a search for the beautiful in oneself and others is outlined.

Keywords: personality, treasure, value, scientific knowledge, thoughts, thinking.

Творча обдарована особистість – це надзвичайна цінність з винятковими науковими знаннями, рівнем, глибиною, масштабом та логікою мислення, практичними вміннями і навичками, компетентностями, достоїнствами, чеснотами, якостями і як правило є неоцінимим скарбом для сім'ї, родини, спільноти, колективу, організації, суспільства, держави. Наука покликана точно і глибоко вивчити та представити світовідчуття українця, враховуючу його необхідність в осмисленні суті життя та буття, в пошуку свого призначення.

Вічне запитання буття – як і навіщо жити – у нашому буремному, тримітному, непростому, турбулентному сьогодні проявляється з новою силою і вимагає напруження від творчих обдарованих особистостей таланту, інтуїтивного прозріння і безмежного та нескінченного співчуття до людини. І коли ми сьогодні болюче переживаємо розмитість життєвих орієнтирів та цінностей, розгубленість, безвладність і безпорадність перед посиленням хаосу життя, коли не знаємо, на що опертися в життєвих негараздах або як зберегти дорогоцінні каплі Духовності, Миру, Любові, добра, доброчесності, щастя, радості то

шукаємо відповіді у авторитетних, талановитих, геніальних, далекоглядних постатях України і світу.

Адже життєтворчість, титанічна праця Миколи Амосова, Євгена Березняка, Володимира Вернадського, Олеся Гончара, Михайла Грушевського, Олександра Захаренка, Антона Макаренка, Петра Могили, Бориса Патона, Олександри Савченко, Григорія Сковороди, Василя Сухомлинського, Івана Франка, Лесі Українки, Тараса Шевченка, Миколи Ярмаченка давно відмічена глибиною, непохитністю та послідовністю творчості, особливістю, масштабністю, вимогливою точністю в багаточисельних характеристиках зовнішнього і внутрішнього світу, уважності до найдрібніших робочих проблем та душевним рухам та їхнім проявам.

Вони віддавалися справі всією душею. Кожний із них це незвіданий всесвіт та океан, глибина яких непідвладна розумінню. Щоб віддавати самого себе вони спочатку здобули глибокі наукові знання, вивчили, зрозуміли секрети, закономірності, особливості і специфіку професії та берегли, виховували, тримали в дисципліні свою душу, яка розвивається з роками, вирощується добрими справами, враженнями і потрясіннями. Вони розуміли, що реальність така, що щасливими вони можуть бути тільки в той момент, коли можуть ділитися і віддавати – самого себе або те, що мають.

За визнанням Бориса Патона він успадкував від батька [3. с. 472] – любов до незалежності; гордість, несумісну із запобіганням перед начальством (завжди соромився просити за себе); розвинену товариськуність, внаслідок чого зумів вміло організувати роботу Інституту та Академії; сильно розвинений практицизм: у всякій роботі його, перш за все, цікавить її мета й мотивація; системність, послідовність і поспіх в роботі; вимогливість та уважність до підлеглих і до себе; наполегливість в здійсненні наміченої мети. Ще за життя батька відзначали в Бориса дві найважливіші речі: скромний і привітний юнак, який слідкував за своїм словом, завжди був елегантно одітий, спортивно підтягнутий, фізично розвинутий та мав помітну наполегливість в досягненні поставленої мети і вмів дуже добре вчитися – всьому, що вимагало суспільство, наук, час. У міру сил, можливостей і часу намагався допомагати і відповідати всім. Практикою свого життя він довів, що творча праця не терпить перерв та після кожної відпустки повертався із оглядом новітніх, інноваційних досліджень та визначення місця українських науковців у цьому захоплюючому процесі досліджень та пошуків.

Ми маємо бути вдячними кожному із них з ким пощастило спілкуватися, співпрацювати, дружити та вивчати їхні неперевершені праці. Одним за настанови, поради, сприяння та допомогу, іншим за приклад, третім за урок, а також за те, що вони були, є і будуть прикладом життєтворчості і незламності на творчій науково-освітній, життєвій ниві.

Звичайно, кожний бачить у них своє – в залежності від рівня свідомості, знань, досвіту, розуміння та внутрішньої побудови і культури. Напевне, так і має бути. Адже важливою особливістю їхньої творчої праведної, щиросердної праці було вивчення різних точок зору на світ та життя, творчу професійну діяльність з урахуванням того, що кожному із них властиві неповнота осмислення буття.

Неоціненим є те, що вони вважали, що в людини має бути все прекрасним – і душа, і думки, і слова, і обличчя, і одежа, і вчинки та не тільки вивчали багатогранність, багатоманітність прояву творчої обдарованої особистості в енциклопедії українського життя, а й робили все можливе і неможливе для зростання, розвитку і прояву дослідника, науковця, учителя, фахівця професіонала. Незважаючи на свій величезний талант, духовність та загострену моральність вони проявляли живу зацікавленість і виняткову увагу до своїх колег, підлеглих при суровому ставленні до себе та прагненні до духовного, особистісного та професійного розвитку і зростання. Вся їхня творчість супроводжувалася напруженим пошуком зникаючої краси людини. Попереджаючи та злагоджуючи “кути протиріч” вони сповідували можливість і необхідність цілісності людини та досягнення ними духовної висоти, світосприймання у властивій, стримуваній, внутрішній, не показній їхній манері.

Адже саме вони сліdkували за тим, щоб її думки були добрими, а не злими або злбними, сліdkували за тим, щоб її думки були гідними, а не дурними, сліdkували за тим, щоб її думки були повними віри, а не сумнівів, тому, що від їхніх думок, ідей, від їхньої праці залежало та залежить чи будуть вони і оточуючі їх рідні і колеги та підлеглі щасливими, чи нещасливими, здоровими, чи не здоровими, упевненими в собі, чи не упевненими. Вони розуміли, що щаслива саме та людина, у якої голова заповнена добрими, чистими, гідними, позитивними та прекрасними думками, які виражаються словами, жестами та реалізуються у праведну, добродчесну, щиросердну суспільно корисну працю.

Духовна, культурна, творча, інтелектуальна атмосфера панує в тих сім'ях, родинах і колективах де під час спілкування і співпраці особистості намагаються не зіпсувати настрої одне одному, розуміючи, що один сильний в одному, а інший в іншому і тільки доповнюючи один одного в площині єдності та порозуміння можна досягти позитивного результату з найменшими зусиллями і за короткий час. Це можливо тільки тоді, коли творчо обдаровані особистості навчаться контролювати свої думки та дії, розуміючи, що негативні думки вбивають не тільки настрої рідних чи колег, але і їхнє здоров'я, їхнє майбутнє. Тому необхідно вилучити із своєї мови слова “не знаю”, “не хочу”, “не можу”, “не буду”, “не поважаю” та притримуватися принципу – “ні” брудним, гнилим і негідним думкам, словам, справам і вчинкам, а особливо в складних, критичних, безкомпромісних ситуаціях і справах навчилися говорити слово “ні” не

доброчесності, лукавству які би тільки блага не пропонували, пам'ятаючи, що безкоштовний сир є тільки в мишоловці.

Це має бути природним чином при умові, що кожна особистість в сім'ї, родині, школі, серед колег контролює свої думки, слова, висловлювання і дії та не дає негативним думкам, висловлюванням і вчинкам зіпсувати життя і майбутнє своїх дітей, рідних, близьких, друзів, колег.

Творчі обдаровані особистості розуміють, що думки, це зерна із яких виростає їхнє майбутнє, майбутнє їхніх дітей, - рідних, - колег та притримуються правила – берегти один одного, сповідувати любов і бути любимими.

Любов і ненависть не мають меж та кордонів. Доброчесні творчі обдаровані особистості вибирають перше, якби складно і важко не було, щоб жити цікавим, повним любові, гармонії та щастя життям. Адже, речі створені для використання, а люди – для любові. Необхідно враховувати, що проблема сучасного глобального цивілізованого світу полягає в тому, що людей намагаються використати, а речі, коштовності привчити любити. Під час пошуку, навчання, виховання, розвитку творчої обдарованої особистості необхідно завжди пам'ятати, що предмети необхідно використовувати, а людей – любити. Тому дітей та учнів необхідно привчити слідувати за своїми думками – вони стають словами, слідувати за своїми словами – вони стають діями або предметом непорозуміння, слідувати за своїми діями – вони стають звичкою, слідувати за своїми звичками – вони стають характером, слідувати за своїм характером – це формує їхню долю та долю рідних і близьких. Дрібниць у житті немає. Саме тому вони прислухалися до вічності та берегли і оберігали свій неоцінимий скарб – єдність думки, ідеї, слова, справи і вчинків на основі чистоти душі, серця, тіла і розуму.

Творчі обдаровані особистості невтомно училися у природи яка показала нам приклад стосунків між двома нашими очима. Вони разом моргають, рухаються, разом сміються, разом плачуть, разом бачать предмети і разом сплять. При цьому вони не бачать одне одного. Дружба, чистота стосунків між творчими обдарованими особистостями має бути саме на такому духовному, моральному, інтелектуальному, професійному, психологічному, інтуїтивному рівнях. Життя мізерне без задушевних, чистих, добрих, дружніх, доброзичливих стосунків в сім'ї, родині, колективі та суспільстві.

В основі авторської типології творчої обдарованої особистості і концепції її життєвого шляху знаходиться спрямованість, яка визначає гармонію життєвого і професійного шляху особистості, її цілісності, неповторності – істинної краси – в залежності від наявності добротворчості, добротчинності та добродіяльності. Далеко не другорядним є запитання – чи можлива гармонія особистості в принципі.

У вихованні, навчанні та організації внутрішнього світу творчої обдарованої особистості особливу увагу необхідно надавати на його цілісність і єдність (гармонійність) та можливу протирічивість (дисгармонічність), що свідчить про яскравість, красоту або некрасивість, або навіть потворність. Вчинки, як зовнішнє вираження внутрішнього світу мають оцінюватися перш за все із позицій їхньої наслідковості – для себе і для оточуючих.

На основі аналізу творчих обдарованих особистостей України можна стверджувати про широкий спектр всіх основних особистісних моделей. Найбільш детально спостерігаються крайні варіанти моделей творчої обдарованої особистості – “об’єктивна” і “суб’єктивна”, які дають можливість характеризувати особистість з максимально активної або максимально пасивної життєвої позиції людини. На першому місці перебуває “духовно-професійна людина”. Враховується також, що нерідко зустрічаються такі дійові особи: “людина-тварина”, “людина-автомат”, “самозакоханий мрійник”, “ділок”, “розчарований”, “благородний чудак”. Але треба пам’ятати, що неварто поспішати із штампами та висновками. Внутрішній світ людини набагато різноманітніший та складніший.

Творчо обдаровані особистості виділяються вираженою внутрішньою духовністю, культурою, помірковано-споглядальною та аналітичною позицією і в цьому проявляється їхня сутність та суспільне значення як яскравих носіїв українського генофонду. Українському народу властиві прагнення пізнати мислителів, які детально описують внутрішній і зовнішній духовний, моральний і матеріальний світ людини, орієнтуватися на людину-трудівника і чужі такі персонажі яким властиві ірраціональність, нестямність пристрастей (“самореалізатор” з інстинктивним підґрунтям; “містик”, який вибрав шлях “до духовності та до знань без зусиль”).

Кожна творча обдарована особистість прагне до бажаної гармонії із своїм внутрішнім і зовнішнім світом та страждає від недосяжності. Вона розуміє, що в житті є не тільки тупики, незалежно від незмінно “заїдаючого середовища”, а можливі і Мир, і Любов, і щастя, і радості, і мирне вибудовування душі, і смисл. Для цього від творчої обдарованої особистості потребуються певні енергетичні, інтелектуальні, фізичні напруження та зусилля, системне інтенсивне навчання і копітка праця. Обдарована особистість щедро обдарована Богом духовним і творчим скарбом та потенціалом, сама вибирає свій тернистий шлях і йде по ньому все життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бездробний, Ю . Видатні українські вчені у світовій науці : стислий довід. / Ю. Бездробний, В. Козирський, В. Шендеровський; НАН України, Нац. центр "Мала акад. наук України". – Київ: Праймдрук, 2012. – 99, [7] с. : портр.

2. Наталія Дічек НАУКОВИЙ ПОРТРЕТ УЧЕНОГО ОЛЕГА ТОПУЗОВА: До ювілею академіка НАПН України Олега Михайловича Топузова / Український педагогічний журнал № 3, 2024 – с. 6-27 <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/issue/view/45>
3. Наукова школа академіка Олександри Савченко / Упор. Я.П. Кодлюк, Т.Я. Довга, Л.М. Заліток, Л.М. Ворон, О.А. Печенежська. – К.: Пед. Преса, 2008. – 188 с.
4. “Патон – гордість України!” Воловник П.В. – Харків: «Видавничий Будинок ЖВЛ», ПРАТ «Харківська книжкова фабрика «Глобус», 2017. – 560 с.
5. Просвітницьке століття Рівненщини: наукові статті, спогади / [упоряд. Ветров І.В., Дідич З.В.]. – Дрогобич: Коло, 2018. – 948 с.
6. Шлях до себе – шлях до людей: Привітання, спогади, враження від співпраці та зустрічей / голов. ред. і наук. ред. В.І. Куширець; відп. С.О. Сисоєва. – Київ: Знання України, 2017. – 391 [1].

Чичикалова І. Е.,

*І категорія, вчитель інформатики,
КЗО «Міський юридичний ліцей наукового спрямування при
Університеті митної справи та фінансів» ДМР,
chichikalovairina@gmail.com*

ФОРМИ ТА ВИДИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ, ЯКІ МАЮТЬ ПІДВИЩЕНІ ОСВІТНІ ПОТРЕБИ

Анотація. Стаття присвячена різноманітним формам та видам психолого-педагогічної роботи з дітьми, які мають підвищені освітні потреби. Розглядаються ключові підходи, включаючи індивідуальні консультації, групові заняття, спеціалізовані програми та корекційну роботу. Особлива увага приділяється ролі батьків у процесі навчання та розвитку дитини, а також можливостям використання сучасних технологій для підтримки навчального процесу. Наголошується на важливості міжстановницької співпраці для створення комплексної системи підтримки, спрямованої на задоволення індивідуальних потреб дітей. Стаття націлена на педагогів та психологів, які прагнуть покращити якість освіти та розвитку дітей з особливими освітніми запитами.

Ключові слова: (укр.) обдаровані, індивідуальні особливості, диференціація навчального процесу, інтелектуально-розвинені, додаткова освіта, індивідуалізована психологічна підтримка, особливості обдарованості дітей. (англ.) gifted, individual characteristics, differentiation of the educational process, intellectually advanced, additional education, individualized psychological support, characteristics of children's giftedness.

В сучасному сучасних освітніх системах в Україні та поза її межами зростає потреба в людях, які неординарно мислять, творчих, активних, здатних